

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**Національний університет «Запорізька політехніка»**

Кафедра «Українознавство та загальна мовна підготовка»
(найменування кафедри, яка відповідає за дисципліну)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан _____

«__07__» _____ 08 _____ 2025__ року

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**КРАЇНОЗНАВСТВО**

_____ (шифр за відповідною освітньою програмою та назва навчальної дисципліни)

освітня програма
(спеціалізація) _____ (назва освітньої програми
(спеціалізації))

спеціальність A6-7, B2,11, C1,2,4,7, D1-5, 7, 8, F2-5,7, G3-12,17,19, I7,10, J2,3,6-8
(код і найменування спеціальності)

галузь знань _____ A, B, C, D, F, G, I, J _____
(код і найменування галузі)

ступінь вищої освіти
_____ перший _____
(назва ступеня вищої освіти)

2025 рік

програма з дисципліни

Країнознавство

(назва навчальної дисципліни)

спеціальності A6-7, B2,11, C1,2,4,7, D1-5, 7, 8, F2-5,7, G3-12,17,19, 17,10, J2,3,6-8

(код і найменування спеціальності)

освітня програма (спеціалізація) _____

(назва освітньої програми (спеціалізації))

Розробник (и): Дедков М.В., професор, канд. іст. наук, професор _____

(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Програма погоджена:

Завідувач кафедри

Георгій
ШАПОВАЛОВ _____

на якій виконується освітній компонент

протокол №1 від 07.08.
2025

Гарант освітньої програми

(ім'я прізвище)
_____ 202__

Схвалено науково-методичною комісією гуманітарного факультету _____

(найменування факультету)

Протокол від «26» _____ серпня _____ 2025 _____ року № 1 _____

Голова науково-методичної комісії

Тетяна Хітрова _____
(ім'я прізвище)
_____ 202__

1. Опис навчальної дисципліни

Загальна характеристика

Обов'язковий освітній компонент	
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень
Ступінь вищої освіти	Бакалавр
Галузь знань	A, B, C, D, F, G, I, J
Спеціальність	A6-7, B2,11, C1,2,4,7, D1-5, 7, 8, F2-5,7, G3-12,17,19, I7,10, J2,3,6-8
Обмеження щодо форм навчання	Без обмежень

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів	3	
Модулів	2	-
Змістових модулів	2	-
Семестр	1-8	1-8
Загальна кількість годин	90	
з них аудиторних:	32	6
<i>лекції</i>	16	4
<i>практичні</i>	-	-
<i>лабораторні</i>	-	-
<i>семінарські</i>	16	2
з них самостійної роботи:	58	84
Занять на тиждень на тиждень	2	6
Індивідуальні завдання		
Форма контролю	Залік	
Курсова робота (проєкт) (загальний обсяг)	-	

2. Мета навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни є ознайомлення студентів з глобальною трансформацією усіх країн світу до нового якісного стану, нового типу цивілізації третього тисячоліття в умовах посилення взаємозалежності національних економік, світових інтеграційних процесів, що складаються у світовій економічній системі, з метою адаптації економіки України до системи міжнародного поділу праці; формування у студентів базових знань і вмінь здійснення комплексного країнознавчого аналізу у сфері міжнародних відносин.

3. Завдання вивчення дисципліни

Основні завдання навчальної дисципліни

- вивчення основних параметрів країн світу, як об'єктів соціально-економічного простору;
- вміння аналізувати соціально-економічну типологію країн;
- засвоєння основних тенденцій економічного розвитку країн в процесі глобалізації (економічна та політична інтеграція);
- виявлення тенденцій та перспективи зовнішніх відносин України з країнами світу (економічні, політичні, культурні);
- вміння характеризувати країни світу у межах соціально-політичних регіонів.

4. Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни

Пререквізити: (перелік компетентностей та програмних результатів навчання).

5. Характеристика навчальної дисципліни

Загальні компетентності:

1. Здатність виокремлювати характерні ознаки та тенденції розвитку світового господарства, особливості реалізації економічної політики та світових інтеграційних/дезінтеграційних процесів, у тому числі євроатлантичної інтеграції.
2. Здатність використовувати базові категорії та новітні теорії, концепції, технології і методи у сфері міжнародних економічних відносин з урахуванням їх основних форм, застосовувати теоретичні знання щодо функціонування та розвитку міжнародних економічних відносин.
3. Здатність виявляти особливості функціонування середовища міжнародних економічних відносин та моделей економічного розвитку.
4. Здатність здійснювати комплексний аналіз та моніторинг кон'юнктури світових ринків, оцінювати зміни міжнародного середовища та вміти адаптуватися до них.
5. Здатність аналізувати міжнародні ринки товарів і послуг, інструменти та принципи регулювання міжнародної торгівлі.

6. Здатність визначати функціональні особливості, характер, рівень та ступінь взаємозв'язків між суб'єктами міжнародних економічних відносин різного рівня та налагоджувати комунікації між ними.
7. Здатність обґрунтовувати доцільність застосування правових, економічних та дипломатичних методів (засобів) вирішення конфліктних ситуацій на міжнародному рівні.
8. Здатність проводити дослідження економічних явищ та процесів у міжнародній сфері з урахуванням причинно-наслідкових та просторово-часових зв'язків.
9. Здатність проводити оцінку та аналіз безпекової компоненти у міжнародних економічних відносинах.
10. Здатність застосувати методи, правила і принципи функціонування міжнародних економічних відносин для розвитку зовнішньоекономічної діяльності України.
11. Здатність постійно підвищувати теоретичний рівень знань, генерувати й ефективно використовувати їх в практичній діяльності.

Очікувані програмні результати навчання:

1. Систематизувати й упорядковувати отриману інформацію щодо процесів і явищ у світовому господарстві; оцінювати та пояснювати вплив ендогенних і екзогенних факторів на них; формулювати висновки і розробляти рекомендації з урахуванням особливостей національного і міжнародного середовища.
2. Володіти навичками самоаналізу (самоконтролю), бути зрозумілим для представників інших бізнес-культур та професійних груп різного рівня (з фахівцями з інших галузей знань/видів діяльності) на засадах цінування різноманітності, мультикультурності, толерантності та поваги до них.
3. Планувати, організувати, мотивувати, оцінювати та підвищувати результативність колективної праці, здійснювати дослідження в групі під керівництвом лідера, з урахуванням вимог та особливостей сьогодення в умовах обмеженості часу.
4. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.
5. Ідентифікувати та виокремлювати особливості функціонування суб'єктів міжнародних відносин та моделей їх економічного розвитку.
6. Визначати причини, типи та характер міжнародних конфліктів і суперечок, обґрунтовувати і застосовувати економічні, юридичні та дипломатичні методи і засоби їх вирішення на міжнародному рівні, відстоюючи національні інтереси України.
7. Досліджувати економічні явища та процеси у міжнародній сфері на основі розуміння категорій, законів; виділяючи й узагальнюючи тенденції,

закономірності функціонування та розвитку світового господарства з урахуванням причинно-наслідкових та просторово-часових зв'язків.

8. Відстоювати національні інтереси України з урахуванням безпекової компоненти міжнародних економічних відносин.

6. Зміст навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1

Змістовий модуль 1. Країни Євразійсько-Атлантичного регіону.

Тема 1. Теоретико-методологічні основи країнознавства та пострадянський простір.

- **Теоретичний базис.** Предмет і об'єкт країнознавства. Місце дисципліни в системі університетської освіти. Категоріальний апарат: «країна», «держава», «територія», «регіон».
- **Методологічні парадигми.** Цивілізаційний підхід (М. Вебер, О. Шпенглер, А. Тойнбі). Глобальне моделювання та прогностика (Римський клуб, проекти ЛІНК). Сучасні методи: геополітичний, гео економічний та системний аналіз.
- **Україна.** Природно-ресурсний потенціал та економіко-географічне положення. Еволюція державотворення. Трансформація політичної системи. Стратегія соціально-економічного розвитку та євроінтеграційний вектор зовнішньої політики.
- **Російська Федерація.** Ресурсний потенціал та територіальна експансія. Аналіз політичного режиму та адміністративної вертикалі. Сировинна модель економіки. Геополітична стратегія у постбіполярному світі.
- **Білорусь.** Модель «соціально орієнтованої економіки». Політична система та інтеграційні проекти з РФ. Геополітична ізоляція та сучасні виклики.
- **Молдова.** Проблеми етнодемографії та європейський вибір. Придністровський конфлікт: генезис, стан та вплив на безпеку регіону.
- **Держави Закавказзя (Азербайджан, Вірменія, Грузія).** Специфіка історичного розвитку. Енергетичний потенціал Азербайджану. Політичні трансформації в Грузії («Революція троянд»). Територіальні конфлікти та безпекова архітектура Кавказу.
- **Центральна Азія (Казахстан, Киргизстан, Таджикистан, Туркменістан, Узбекистан).** Природні ресурси як чинник розвитку. Порівняльний аналіз політичних систем: від авторитаризму до реформ. Транзитний потенціал та боротьба за лідерство в регіоні.
- **Балтійські держави (Естонія, Латвія, Литва).** Успішний досвід вестернізації. Політико-правові системи. Економічний стрибок та інтеграція в ЄС і НАТО.

Тема 2. Країни Європи та Північної Америки: європейська та північноамериканська цивілізаційні моделі.

- **Загальний огля.** Євроатлантичний простір: межі, ресурси, екологія. Етнічна, мовна та релігійна мозаїка регіону. Міграційні процеси та мультикультуралізм.
- **Англосаксонський світ (Велика Британія, Канада).** Парламентська демократія. Постіндустріальна модель економіки Британії (Brexit). Канадський федералізм та проблема Квебеку. Зовнішньополітичні пріоритети та зв'язки з Україною.
- **США.** Глобальне лідерство. Конституційний лад та двопартійна система. Структура американської економіки. Роль США у сучасній архітектурі глобальної безпеки.
- **Європейські моделі розвитку:**
 - *Німецька модель:* федералізм, соціальне ринкове господарство, роль лідера в ЄС.
 - *Французька модель:* специфіка П'ятої республіки, дирижизм в економіці, геополітичні амбіції.
 - *Південноєвропейська модель:* особливості демократизації Італії, Іспанії, Португалії після диктатур.
 - *Малі країни та монархії:* від Ватикану до Бенілюксу — спеціалізація економік та правовий статус.
 - *Північна Європа:* «скандинавська модель» добробуту, інновації та екологічна політика.
- **Балканський вузол.** Розпад Югославії, етнополітичні конфлікти та шлях до євроінтеграції.
- **Центрально-Східна Європа.** Трансформація від планової до ринкової економіки. Досвід Вишеградської групи. Розширення НАТО та ЄС на Схід.
- **Інтеграційні процеси.** Рада Європи, ОБСЄ, НАТО. Глибинні етапи економічної інтеграції (ЄС, НАФТА).

Тема 3. Близький та Середній Схід: геополітика, енергетика та цивілізаційні розлами.

Регіональна архітектура та релігійний чинник:

- **Поняття "Великого Близького Сходу":** Магриб, Левант, країни Перської затоки, Іран та Афганістан.
- **Релігія як фундамент політики:** розкол між сунізмом та шиїзмом, роль ісламу в державному будівництві. Феномен "ісламської демократії" та абсолютні монархії.
- **Етнополітична мозаїка:** арабський світ, перська ідентичність, турецький фактор та курдське питання.

2. Ресурсне прокляття та "постнафтова ера":

- **Енергетична домінанта:** роль ОПЕК та енергетична безпека світу. Залежність глобальної економіки від стабільності в регіоні.

- **Диверсифікація економік:** стратегії "**Vision 2030**" (Саудівська Аравія) та досвід ОАЕ (Дубай як глобальний фінансовий центр).
- **Проблема дефіциту ресурсів:** "водна дипломатія" та продовольча безпека в умовах пустельного клімату.

Регіональні лідери та конфліктні зони:

- **Геополітичний трикутник:** суперництво за лідерство між Саудівською Аравією, Іраном та Туреччиною.
- **Ізраїль у регіональній системі:** від ізоляції до "угод Авраама" та нових безпекових викликів.
- **"Гарячі точки":** Сирія, Ємен, Лівія — причини тривалих конфліктів та роль зовнішніх гравців.
- **Афганістан:** наслідки повернення Талібану та гуманітарні виклики.

Соціальна динаміка та технологічний стрибок:

- **Наслідки "арабської весни":** трансформація політичних режимів та соціальні очікування молоді.
- **Мегапроекти майбутнього:** будівництво лінійних міст (NEOM), розвиток космічних програм (ОАЕ) та штучного інтелекту.
- **Урбанізація:** феномен "міст-держав" Перської затоки.

Близький Схід та Україна: нові горизонти

- **Енергетичне партнерство:** Катар та Азербайджан як альтернативні постачальники енергоносіїв.
- **Туреччина як стратегічний партнер:** посередництво в конфліктах, військово-технічна співпраця (Bayraktar) та "зерновий коридор".
- **Інвестиційний потенціал:** залучення суверенних фондів регіону до післявоєнного відновлення України.
- **Гуманітарний трек:** роль арабських країн у процесах обміну полоненими та наданні фінансової допомоги.

Тема 4. Країни Південної Азії: від постколоніальної депресії до глобального лідерства.

Регіональна ідентичність та цивілізаційний вимір:

- **Концепція "Південна Азія" як історико-культурний макрорегіон:** індійський субконтинент та острівні держави. Спільна спадщина та цивілізаційний вплив індуїзму, буддизму та ісламу.
- **Політична карта та етнополітична динаміка:** особливості державотворення після 1947 року. Проблема "ліній Керзона" та "ліній Макмагона".

- **Специфіка політичних систем:** поєднання демократичних інститутів (Індія, Шрі-Ланка) з періодами військового правління та релігійної радикалізації (Пакистан, Бангладеш).

Ресурсний потенціал та "демографічний дивіденд".

- **Трудові ресурси як головний актив:** проблема "молодого населення", міграційні потоки та роль грошових переказів (remittances) у ВВП країн (особливо Непалу та Пакистану).
- **Екологічні виклики та енергетична безпека:** дефіцит прісної води, танення льодовиків Гімалаїв та енергетична переорієнтація на відновлювані джерела.
- **Цифровий капітал:** формування потужних технологічних хабів.

Еволюція економічних моделей: від етатизму до глобалізації

- **Криза політики етатизму та імпортозаміщення:** причини переходу до ринкових моделей.
- **Трансформація Індії:** наслідки реформ 1991 року, модель "сервісної економіки" (аутсорсинг, ІТ-послуги).
- **Нові індустріальні лідери:** "бангладеське диво" (текстильний кластер) та його роль у світовій торгівлі.
- **Участь у глобальних ланцюгах доданої вартості:** перехід від експорту сировини до високотехнологічних послуг та фармацевтики.

Регіональна інтеграція та геополітичні вектори.

- **SAARC та її обмежена ефективність:** причини індійсько-пакистанського антагонізму.
- **Ініціативи BIMSTEC та "Один пояс, один шлях":** боротьба за вплив між Індією та Китаєм у регіоні.
- **Південна Азія в системі Індо-Тихоокеанського регіону:** нові союзи (QUAD).

Країнознавча характеристика Індії: нова "мастерня світу".

- **Сучасний політичний ландшафт:** феномен "індуського націоналізму" (БДП) та трансформація світської моделі держави.
- **Економічна стратегія "Make in India":** розвиток промисловості та інфраструктурна революція (проект Gati Shakti).
- **Індія як космічна та ядерна держава:** науково-технологічний прорив.
- **Зовнішня політика:** лідерство у "Глобальному Півдні", роль у **БРІКС (BRICS+)** та G20. Концепція "стратегічної автономії".

Україна та Південна Азія: стратегія взаємодії.

- **Трансформація відносин в умовах російської агресії:** пошук точок дотику з Індією як медіатором.
- **Економічна співпраця:** військово-технічна сфера, агроекспорт (соняшникова олія), фармацевтичний імпорт.
- **Перспективи післявоєнної відбудови:** залучення індійських та пакистанських інвестицій і технологій (будівництво, енергетика).

МОДУЛЬ 2.

Змістовий модуль 2. Країни Глобального Півдня та Азійсько-Тихоокеанського регіону.

Тема 1. Східна Азія: глобальний центр сили та технологічний авангард.

Геополітичний та цивілізаційний профіль:

- **Склад регіону:** Китай (КНР), Японія, Республіка Корея, КНДР, Монголія. Питання статусу Тайваню.
- **Конфуціанська етика та "Азійські цінності":** їх вплив на формування специфічних моделей державного управління та трудової моралі.
- **Політичні системи:** від ліберальних демократій (Японія, Республіка Корея) до авторитарних та тоталітарних режимів (КНР, КНДР).

Економічне домінування та "східноазійське диво":

- **Моделі економічного розвитку:** японський досвід повоєнної відбудови, корейські "чеболі", китайський "соціалізм із китайською специфікою".
- **Технологічне лідерство:** регіон як світовий хаб напівпровідників (Taiwan/TSMC, Samsung), робототехніки, електроніки та "зеленої" енергетики.
- **Глобальні ланцюги постачання:** трансформація Китаю з "фабрики світу" на інноваційного лідера. Феномен **РСЕР** (Всеосяжне регіональне економічне партнерство).

Безпекові виклики та "Точки напруження":

- **Геополітичне суперництво США та КНР:** боротьба за лідерство в Тихоокеанському регіоні.
- **Ядерна проблема Корейського півострова:** роль КНДР у регіональній дестабілізації.
- **Територіальні суперечки:** Південнокитайське море, Східнокитайське море та питання Курильських островів.
- **Мілітаризація регіону:** зміна оборонної стратегії Японії та зміцнення союзу Республіки Кореї та США.

Соціально-демографічні трансформації:

- **Криза старіння населення:** досвід Японії та його повторення в Китаї та Кореї. Проблема "наднизької народжуваності".
- **Урбанізація та мегалополіси:** Токіо, Шанхай, Сеул як центри глобального впливу.
- **Цифровізація суспільства:** соціальний кредит у Китаї, розвиток метавсесвітів у Кореї.

Східна Азія та Україна:

- **Відносини з Китаєм:** стратегічне партнерство в умовах нової геополітичної реальності. Роль КНР у "мирних ініціативах".
- **Японія та Республіка Корея як ключові донори:** фінансова, гуманітарна та технічна допомога Україні. Участь у майбутній відбудові (енергетика, транспорт).
- **Економічна співпраця:** експорт продовольства, IT-послуги та перспективи залучення східноазійських інвестицій у високотехнологічні сектори України.

Тема 2. Австралія та Океанія: регіон на перетині інтересів.

Геополітична та цивілізаційна специфіка:

- **Склад регіону:** Австралійський Союз, Нова Зеландія та острівні мікродержави Меланезії, Мікронезії та Полінезії.
- **Політична архітектура:** від конституційних монархій (членів Британської Співдружності) до вільних асоціацій та територій під управлінням.
- **Австралія та Нова Зеландія як "західні демократії" в Азійському оточенні:** пошук регіональної ідентичності.

Економічний профіль: від сировини до високих технологій.

- **Австралійська модель "ресурсного велетня":** роль гірничодобувної промисловості (залізна руда, літій, вугілля) та агросектору в глобальній економіці.
- **Нова Зеландія як інноваційний аграрний хаб:** акцент на екологічності та продовольчій безпеці.
- **Океанія:** економіка "ексклюзивних економічних зон". Рибальство, туризм та проблема залежності від іноземної допомоги.

Нова геополітика та безпека:

- **Регіон у центрі Індо-Тихоокеанської стратегії:** посилення ролі альянсів (AUKUS, ANZUS).
- **Боротьба за вплив:** суперництво між США та Китаєм за лояльність острівних держав Океанії.
- **Проблема "кліматичних біженців":** Океанія як перша жертва підняття рівня Світового океану. "Зелена дипломатія" регіону.

Відносини з Україною:

- **Політична підтримка:** Австралія та Нова Зеландія як ключові партнери України поза межами НАТО ("Bushmaster" дипломатія, санкційний тиск на РФ).
- **Перспективи торгівлі та освіти:** спільні проекти в агротехнологіях, ІТ та залучення австралійського досвіду в енергетичній трансформації.

Тема 3. Латинська Америка та Карибський басейн: політичні маятники та економічні трансформації.

Регіональна специфіка та цивілізаційний код:

- **Історико-культурне районування:** Мезоамерика, Карибські острови, Андійські країни, Ла-Платський регіон, Бразилія (португаломовний світ).
- **Цивілізаційна ідентичність:** синтез іберійської, індіанської та африканської культур. Поняття "латиноамериканізму".
- **Політичні цикли:** феномен "рожевого припливу" (ліві уряди) та "правого повороту". Проблеми демократичної стійкості та популізму.

Ресурсний потенціал та "зелений перехід":

- **"Літєвий трикутник" (Аргентина, Болівія, Чилі):** роль регіону у світовому виробництві акумуляторів та електромобілів.
- **Енергетичний сектор:** від традиційного експорту нафти (Венесуела, Мексика) до лідерства в гідроенергетиці та біопаливі (Бразилія).
- **Амазонія як глобальний екологічний актив:** проблеми дефорестації та міжнародна політика захисту клімату.

Економічні моделі та інтеграційні процеси:

- **Від імпортозаміщення до відкритої економіки:** успіхи та провали неоліберальних реформ. Феномен "пастки середнього доходу".
- **Регіональна інтеграція:** МЕРКОСУР, Тихоокеанський альянс та Карибське співтовариство (CARICOM). Причини низької ефективності внутрішньорегіональної торгівлі.
- **Зовнішньоекономічні вектори:** "китайська експансія" в регіоні (інвестиції в інфраструктуру) та зміна відносин із США та ЄС.

Соціальні виклики та урбанізація:

- **Мегаполіси та соціальна нерівність:** структура латиноамериканського міста (фавели та бізнес-центри).
- **Проблеми безпеки:** наркотрафік, роль картелів та вплив організованої злочинності на державні інститути.
- **Міграційні кризи:** каравани мігрантів як чинник внутрішньої та зовнішньої політики.

Ключові країни-лідери:

- **Бразилія:** як потенційна наддержава, член БРІКС та лідер Глобального Півдня.
- **Мексика:** специфіка інтеграції з економікою США (USMCA) та роль "ніаршорингу" (перенесення виробництв ближче до ринку США).
- **Аргентина:** досвід подолання затяжних економічних криз та нові радикальні реформи (феномен Хав'єра Мілея).

Латинська Америка та Україна: нова сторінка відносин:

- **Дипломатичний прорив:** активізація контактів з Аргентиною, Чилі, Гватемалою. Пошук підтримки "формули миру".
- **Економічний інтерес:** перспективи співпраці в агротехнологіях, космічній галузі (Бразилія) та цифровій трансформації.
- **Карибський басейн:** роль офшорних центрів та підтримка України в межах міжнародних організацій (ООН, ОАД).

Тема 4. Потенціал та виклики Африки.

Північна Африка: середземноморські ворота та енергетичний міст.

Субрегіон - частина "Великого Близького Сходу", де арабська культура поєднується з індустріальними амбіціями.

- **Єгипет — "ключ до двох континентів":** роль Суецького каналу не лише як джерела валюти (\$9-10 млрд на рік), а й як інструменту геополітичного впливу. Проєкт "нової адміністративної столиці" як символ модернізації.
- **Енергетична альтернатива для Європи:** Алжир та Лівія як критично важливі постачальники газу та нафти, що заміщують російські ресурси.
- **Марокканська модель:** успішний кейс промислового розвитку (автомобілебудування, авіадеталі) та лідерство у відновлюваній енергетиці (найбільші сонячні станції у світі).
- **Безпекові виклики:** нестабільність у Лівії та проблема міграційних шляхів до ЄС.

Західна та Центральна Африка: ресурсні гіганти та виклики безпеки.

Субрегіони, які мають колосальний природний потенціал, але стикаються з серйозними структурними кризами.

- **Нігерія — демографічний та економічний "двигун":** найбільша економіка Африки. Феномен **Ноллівуду** (культурна експансія) та розвиток фінтех-сектору в Лагосі. Водночас — проблема корупції та тероризму на півночі (Боко Харам).

- **Центральна Африка та "зелена енергетика"**: ДР Конго володіє понад 60% світових запасів **кобальту**, необхідного для акумуляторів Tesla та iPhone. Ресурсні конфлікти за контроль над шахтами як ключовий дестабілізуючий фактор.
- **Інтеграційні процеси**: роль ЕКОВАС (ECOWAS) у врегулюванні політичних криз та військових переворотів у регіоні Сахель.

Східна Африка: інфраструктурний вузол та цифрові інновації.

Регіон, що демонструє найбільш стабільне економічне зростання та активну цифровізацію.

- **Кенія — "силіконова савана"**: лідерство у мобільних платежах (система **M-Pesa**) та стартап-екосистемах. Найбільш розвинений ІТ-хаб континенту.
- **Ефіопія та амбіції лідерства**: будівництво "Великої греблі ефіопського відродження" (GERD) як шлях до статусу енергетичної наддержави Сходу Африки, але й джерело конфліктів з Єгиптом через воду Нілу.
- **Логістичні змагання**: роль Джибуті як глобального військового та морського хабу. Китайські інвестиції в залізниці та порти (ініціатива "Один пояс, один шлях").
- **Туризм та екологія**: Танзанія та Руанда як приклади перетворення заповідних зон на дорогий екологічний бренд.
- **Південна Африка: полюс економічного росту та соціальних трансформацій**. Природно-ресурсний «клондайк»: унікальні поклади платини, золота, алмазів та рідкоземельних металів. Специфіка етнічного складу (народи банту, койсани, нащадки європейських переселенців). Мовна політика: феномен багатомовності (на прикладі 11+ офіційних мов ПАР). Державний лад країн регіону (республіки та унікальні монархії — Лесото, Есватіні). Роль ПАР як регіонального лідера (гегемона) та члена G20 і БРІКС. **Економіка знань та ресурсів у XXI ст.:** структурна перебудова: від видобувної промисловості до фінансових послуг, телекомунікацій та енергетики; вплив інфраструктурних проєктів на інтеграцію регіону (SADC — Співтовариство розвитку Півдня Африки); проблеми соціальної нерівності та безробіття. **Зовнішньоекономічна стратегія та зв'язки з Україною:** вектори експорту: мінеральна сировина, виноробство, продукція машинобудування; українсько-південноафриканське співробітництво: постачання агропродукції, співпраця в антарктичних дослідженнях та гуманітарні ініціативи (мирна місія країн Африки).

7. Орієнтовний розподіл навчального часу

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		лк	сем	лаб	інд	с.р.		лк	сем	лаб	інд	с.р.
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>10</i>	<i>11</i>	<i>12</i>	<i>13</i>
МОДУЛЬ 1												
Змістовий модуль 1. Країни Євразійсько-Атлантичного регіону.												
Тема 1. Теоретико-методологічні основи країнознавства та пострадянський простір.	9	2				7						
Тема 2. Країни Європи та Північної Америки: європейська та північноамериканська цивілізаційні моделі.	14	2	4			8						
Тема 3. Близький та Середній Схід: геополітика, енергетика та цивілізаційні розлами.	14	2	4			8						
Тема 4. Країни Південної Азії: від постколоніальної депресії до глобального лідерства.	9	2				7						
Разом за змістовим модулем 1	46	8	8			30						
МОДУЛЬ 2												
Змістовий модуль 2. Країни Глобального Півдня та Азійсько-Тихоокеанського регіону.												
Тема 1. Східна Азія: глобальний центр сили та технологічний авангард.	14	2	4			8						
Тема 2. Австралія та Океанія: регіон на перетині інтересів.	8	2				6						
Тема 3. Латинська Америка та Карибський басейн: політичні маятники та економічні трансформації.	12	2	2			8						
Тема 4. Потенціал та виклики Африки.	10	2	2			6						
Разом за змістовим модулем 2	44	8	8			28						
Усього годин	90	16	16			58						

8. Види навчальних занять та їх орієнтовний зміст

№ з/п	Тема	Вид занять	Орієнтовний зміст
1	Президентська республіка англосаксонського типу: США.	<i>семінарські</i>	1. Історичні, географічні, етнодемографічні особливості розвитку США. 2. Державний та політико-правовий устрій. 3. Особливості соціально-економічного розвитку. 4. Участь у сучасних міжнародних економічних відносинах. 5. Концептуальні засади зовнішньої політики США у постбіполярному світі.
2	Європейський федералізм: Федеративна Республіка Німеччина	<i>семінарські</i>	1. Федеративна Республіка Німеччина: загальні відомості та основні етапи історії. 2. Конституційний лад та державний устрій ФРН. Адміністративно-територіальний поділ Німеччини. Самоврядування земель. 3. Економічна роль об'єднаної Німеччини в Європі та світі. 4. Концептуальні основи та головні напрямки зовнішньої політики ФРН у сучасному світі. 5. Відносини між ФРН і Україною.
3	Комплексна країнознавча характеристика Республіки Туреччина.	<i>семінарські</i>	1. Візитна картка країни та економіко-географічне положення. 2. Природно-ресурсний потенціал. 3. Демографічна ситуація та трудові ресурси. 4. Загальна характеристика господарства 5. Зовнішньоекономічні зв'язки.
4	Держава Катар: модель випереджального розвитку в арабському світі.	<i>семінарські</i>	1. Економіко-географічне та геополітичне положення. 2. Природно-ресурсний потенціал та екологічні виклики. 3. Демографія та соціальна структура. 4. Структура та трансформація економіки. 5. Зовнішньоекономічні зв'язки та відносини з Україною.
5	Комплексна країнознавча характеристика Китайської Народної Республіки.	<i>семінарські</i>	1. Загальні відомості та основні етапи історії Китайської Народної Республіки (КНР). 2. Державний та політико-правовий устрій КНР. 3. Сучасні соціально-економічні

			особливості розвитку КНР. 4.Участь КНР у сучасних міжнародних відносинах. 5.Відносини між КНР і Україною.
6	Комплексна країнознавча характеристика Японії.	<i>семінарські</i>	1.«Зворотній курс» Дж.Доджа та К.Шоупа (1946-1952рр.). Загальна характеристика розвитку Японії у 1940 – 1980 рр. Феномен «японського чуда». 2.Особливості сучасного державно-політичного розвитку. 3.Особливості сучасного соціально-економічного розвитку. 4.Зовнішня політика та участь у МЕВ. 5.Відносини між Японією і Україною.
7	Комплексна країнознавча характеристика Бразилії.	<i>семінарські</i>	1.Загальна характеристика розвитку Бразилії у 1940-і –1980-ті рр. 2.Особливості сучасного державно-політичного розвитку. 3.Особливості сучасного соціально-економічного розвитку. 4.Зовнішня політика та участь у МЕВ. 5.Відносини між Бразилією і Україною.
8	Комплексна країнознавча характеристика Південно-Африканської Республіки.	<i>семінарські</i>	1.Загальна характеристика розвитку ПАР у 1940 - 1980 рр. Система апартеїду. 2.Особливості сучасного державно-політичного розвитку. 3.Особливості сучасного соціально-економічного розвитку. 4.Зовнішня політика та участь у МЕВ

9. Форми та методи контролю знань

Методами контролю є: усний контроль (усне опитування), письмовий, тестовий, програмований контроль, практична перевірка, а також методи самоконтролю і самооцінки.

10.Критерії оцінювання результатів навчання

Поточне тестування та самостійна робота								Заліковий бал	Су ма
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль № 2					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	40	100
7	7	8	8	8	7	8	7		

T1, T2 ... T8 – теми змістових модулів.

11. Політика курсу

Під час навчання студенти зобов'язані дотримуватися академічної доброчесності:

- самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю;
- дотримуватися норм законодавства про авторське право;
- приймати активну участь у навчальному процесі;
- не запізнюватися на заняття, не пропускати заняття без поважних причин;
- самостійно і своєчасно вивчати матеріал пропущеного заняття;
- давати достовірну інформацію про результати власної навчальної діяльності.
- бути терпимим і доброзичливим до однокурсників та викладачів.

12. Методичне забезпечення

1. Презентації за лекційними темами курсу.
2. Конспекти лекцій з курсу «Країнознавство».
3. Методичні рекомендації з підготовки до семінарських занять та самостійної роботи студентів з курсу «Країнознавство».
4. Методичні вказівки і тематика контрольних робіт для студентів заочної форм навчання з дисципліни «Країнознавство».

13. Перелік навчальної, наукової та довідкової літератури

Навчальна

1. Лизогуб В.А. Країнознавство: навч. посібник / В.А. Лизогуб. - Х.: Право, 2024. - 504с.
2. Розвиток новітніх форм міжнародної економічної інтеграції на початку XXI ст.: монографія / О.І. Шнирков, А.С. Філіпенко, Р.О. Заблоцька та ін.; за заг. ред. О.І. Шниркова. - К.: ВПЦ Київський університет, 2016. - 415с.
3. Країнознавство : підручник / В.П. Крижанівський, М.С. Дорошко, В.І. Головченко та ін.; за ред. М.С. Дорошка. 2-ге вид., переробл. і доповн. - К. : Знання, 2012. - 439 с. + 16 с. (карти). (Вища освіта XXI ст.).
4. Країнознавство: країни пострадянського простору, Європи і Північної Америки : навч. посібник / М.С. Дорошко, Р.А. Кривонос, В.П. Крижанівський, Н.Ф. Сербіна. - К.: ВПЦ Київський університет, 2012. - 335 с.
5. Країнознавство: теорія та практика: підручник. / Мальська М. П., Антонюк Н. В., Занько Ю. С. та інші. - К.: Центр учбової літератури, 2012. - 528 с.

6. Дорошко М.С. Геополітичне середовище і геополітична орієнтація країн СНД: навч. посіб. / М.С.Дорошко. - К.: Центр навчальної книги, 2011. - 204 с.
7. Дорошко М.С. Геополітичні інтереси та зовнішня політика держав пострадянського простору: навч. посіб. / М.С.Дорошко. - К.: Ніка-Центр, 2011. - 228 с.
8. Історія світової культури: навч. посібник / Керівник авт. колективу Л. Т. Левчук. 3-е вид., перероб. і доп.. - К. : Центр учбової літератури, 2010. - 400 с.
9. Країнознавство. Країни СНД, Європи і Північної Америки: Навч. посіб. / М.С. Дорошко, Р.А.Кривонос, В.П.Крижанівський, Н.Ф.Сербіна. - К.: Ніка-Центр, 2009. - 312 с.
10. Дубович І. А. Країнознавчий словник-довідник. 5-те вид., переробл. і доповн. / І.А.Дубович. - К. : Знання, 2008. - 839 с.
11. Масляк П. О. Країнознавство : підручник. / П.О.Масляк. - К. : Знання, 2007. - 292 с.
12. Демократичне врядування і культура миру: навчально-методичний комплекс / Крижанівський В.П., Головченко В.І., Дорошко М.С. [та ін.]. - К.: ІМВ, 2006. - 327 с.

Наукова

1. Стратегічні комунікації в міжнародних відносинах: монографія. - К. : Вадекс, 2019. - 442 с.
2. Азійський напрям зовнішньої політики України: проблеми і перспективи. Аналітичні оцінки. - К., 2008. - 20 с.
3. Пророченко Н. Особливості розвитку країн Арабського Сходу у постбіполярний період: суспільно-політичний аспект / Н.Пророченко // Дослідження світової політики: зб. наукових праць. - К: ІСЕМВ, 2007. - С. 121-128.
4. Швед В.О. Близькосхідний регіон у сучасних стратегіях трансатлантичної спільноти / В.О.Швед. - К.: НІСД, 2006. - 177 с.
5. Кривонос Р.А. Німеччина у структурі європейської співпраці: монографія. - К.: ВПЦ Київський університет, 2004. - 166 с.

Довідкова

1. Про затвердження Переліку кодів країн світу для статистичних цілей: наказ Державної служби статистики України № 32 від 08.01.2020 {Із змінами, внесеними згідно з Наказами Державної служби статистики [№ 43 від 02.03.2021](#), [№ 356 від 23.12.2022](#). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0032832-20#Text>. Назва з екрана. - Дата звернення: 01.02.2025)

2. Термінологічний українсько-англійський словник-довідник економіста міжнародника: навчальний посібник. 2-ге вид., допов. і перероб. / О.А. Кулабнева, І.О. Лазнева, А.І. Мелещенко та ін.- Запоріжжя: ЗНТУ, 2018. - 376 с.

14. Рекомендовані інформаційні джерела

1. Світова організація торгівлі: [сайт]. - [Електронні дані]. - Режим доступу: <http://www.wto.org/>
2. Economic and Social Commission for West Asia (ESCWA): [сайт]. - [Електронні дані]. - Режим доступу: <https://www.unescwa.org/>
3. United Nations ESCAP: [сайт]. - [Електронні дані]. Режим доступу: <http://www.unescap.org>
4. United Nations ECA: [сайт]. - [Електронні дані]. - Режим доступу: <https://www.uneca.org/>
5. United Nations ECE: [сайт]. - [Електронні дані]. - Режим доступу: <https://unece.org/>
6. United Nations ECLAC: [сайт]. - [Електронні дані]. - Режим доступу: <https://eclac.org/>
7. Офіс Ради Європи в Україні: [сайт]. - [Електронні дані]. - Режим доступу: <http://www.coe.kiev.ua/index.html>
8. Країни світу: [сайт]. - [Електронні дані]. - Режим доступу: <http://svit.ukrinform.ua/>
9. World Bank: [сайт]. - [Електронні дані]. - Режим доступу: <https://www.worldbank.org/>
10. European Union: [сайт]. - [Електронні дані]. - Режим доступу: <https://europa.eu>
11. Bank of International Settlements: [сайт]. - [Електронні дані]. - Режим доступу: <https://www.bis.org/>
12. Economic Cooperation and Development (OECD): [сайт]. - [Електронні дані]. - Режим доступу: <http://www.oecd.org/>
13. International Monetary Fund: [сайт]. - [Електронні дані]. - Режим доступу: <https://www.imf.org/external/datamapper>
14. UNCTAD: [сайт]. - [Електронні дані]. - Режим доступу: <https://unctad.org/>
15. International Finance Corporation: [сайт]. - [Електронні дані]. - Режим доступу: <https://www.ifc.org/errorpage.html>
16. Financial Stability Board: [сайт]. - [Електронні дані]. - Режим доступу: <https://www.fsb.org/>
17. Eurostat: [сайт]. - [Електронні дані]. - Режим доступу: <https://ec.europa.eu/eurostat/home>
18. Central Intelligence Agency. The World Factbook: [сайт]. - [Електронні дані]. - Режим доступу: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sp.html>
19. Урядовий портал: [сайт]. - [Електронні дані]. - Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=241864218&cat_id=244314797
20. Міністерство закордонних справ України: [сайт]. - [Електронні дані]. - Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua>